

VISUOMENĖS INDĖLIS RESTAURUOJANT ŠV. ONOS BAŽNYČIĄ XX A. PRADŽIOJE

Rūta Janonienė

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJOS DAILĖTYROS INSTITUTAS

Dominikonų 15/1, LT-00131 Vilnius

ruta.janoniene@gmail.com

Straipsnyje aptariama 1895–1910 m. vykdytos Vilniaus Šv. Onos bažnyčios restauracijos eiga, remiantis naujai surastais šaltiniais pateikiama papildomų duomenų apie šios restauracijos iniciatorius, organizatorius ir vykdytojus, plačiau pristatoma tuomečio bažnyčios klebono kun. Jono Juozapo Laboko veikla šios šventovės Restauravimo komitete. Aptariama ir pristatoma nauja ikonografinė medžiaga.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Vilnius, architektūros restauracija, Šv. Onos bažnyčia, Jonas Juozapas Labokas.

2010 metų gegužę sukako lygiai šimtas metų, kai buvo paleistas Laikinis Šv. Onos bažnyčios restauravimo komitetas ir oficialiai baigta restauracija. Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos (toliau – LMAVB) Rankraščių skyriuje (f. 318) aptikta nemažai naujos medžiagos apie šios restauracijos eigą. Šios aplinkybės ir tapo pagrindine mano straipsnio paskata, tikintis, kad architektūros ar paminklų apsaugos istorikams, taip pat ir ateityje dirbsiantiems bažnyčios restauratoriams atrastieji dokumentai gali teikti vertingos iki šiol nežinotos informacijos. Ypač vertingi yra bažnyčios brėžiniai, įvairių šventovės dalių restauravimo projektai, nuotraukos. Šiuos dokumentus deramai išanalizuoti ir panaudoti turėtų architektūros restauratoriai, o šiam straipsniui buvo pasirinktas kitas aspektas, paliestas, bet mažiau akcentuotas ankstesnių tyrinėtojų.

Šv. Onos bažnyčios restauracija, vykusį pirmuoju XX a. dešimtmečiu, yra ne kartą aptarta mokslinėje literatūroje. Pirmą mokslinę restauravimo analizę pateikė Janina Bartkienė ir Napalys Kitkauskas¹. Vėliau plačiausiai ją išanalizavo Vladas Drėma², pristatęs restauracijos eigą, įvertinęs ją restauracijos mokslininkų, kokybiškumo aspektais. Nors jis užsiminė ir apie aktyvų visuomenės susidomėjimą Šv. Onos bažnyčios restauravimo darbais, vis dėlto daugiausia dėmesio skyrė techniniams ir meniniams pačios restauracijos aspektams. Pastaruoju metu straipsnį apie bažnyčios

- 1 Janina Bartkienė, Napalys Kitkauskas, Vilniaus Onos bažnyčios restauravimas 1902–1909 ir 1969–1971 metais, in: *Architektūros paminklai*, t. III, Vilnius, 1975, p. 72–86.
- 2 Vladas Drėma, *Vilniaus Šv. Onos bažnyčia. Vilniaus katedros rekonstrukcija 1782–1801 metais*, Vilnius: Mokslas, 1991.

THE CONTRIBUTION OF SOCIETY WHILE RESTORING ST. ANNE'S CHURCH IN THE EARLY 20TH CENTURY

Rūta Janonienė

KEYWORDS: Vilnius, the restoration of architecture, St. Anne's Church, Jonas Juozapas Labokas.

SUMMARY

The restoration of St. Anne's Church that took place during the first decade of the 20th century has been repeatedly discussed in the scientific literature. The most extensive analysis of this church was carried out by V. Drėma, who presented the course of the aforementioned restoration, assessing it from the scientific and qualitative aspects of the restoration in his wide-ranging study (1991). The main sources that have been used for the illumination of this event are the records of the St. Anne's Church Restoration Committee published in the periodicals of the time, and also some part of other Committee's documents and drawings of the church that are kept in the Lithuanian State Historical Archive. The author of this article refers to the abundant written material that has not yet been used by scientists (the correspondence of the Church Restoration Committee, documentation of quests, accounts, the protocols of meetings, and other) that is kept in the Department of Manuscripts in the Library of the Lithuanian Academy of Sciences. The author aims to re-evaluate the restoration of the church, focusing on

the initiators and sponsors of the church's restoration, i.e. their motives and attitude towards this monument of architecture and the works that were carried out for this monument's improvement. At the same time the written and iconographical material that has not yet been introduced to the scientific circulation is presented.

The restoration of St. Anne's Church was one of the first and undoubtedly one of the largest civic initiatives that took place at the turn of the century. The main organiser of this initiative is considered to be the priest Jonas Juozapas Labokas. Overall, it was both an example of a rather large scale group patronage and a display of the vitality of the culture's support at the early 20th century. The main inducement for the society's contribution to the renewal of the church was the historical and artistic value of this monument – the church's foundation's connections with the name of Vytautas the Great (contravening the historical true, as we now know) and Gothic architecture itself. Meanwhile the emphasis was not put on the religious aspects of this initiative, although this was forbade (the aim to enliven the previously long forbidden activity of the Catholic Church).

It was not only the financial support but also the active civic position of the intelligentsia and the response to project offers, which bore a particular significance on the restoration process. The beginning of the economic crisis and the simultaneous rise in various levies (for example, for associations and press) were probably the main reasons for the decrease in donations for the church's restoration after 1905. Perhaps the mistakes made by the executors of the restoration that were determined by the unfavourable circumstances were also a reason for the decrease in donations.